

رابطه ارزش های محیط زیستی با عزت نفس و متغیرهای جمعیت شناختی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر کرمان)

*فاطمه پورشهسواری^۱، محمدرضا سرمدی^۲

۱. عضو هیئت علمی دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۲. استاد دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

(دریافت: ۱۳۹۶/۱۲/۲۷ پذیرش: ۱۳۹۷/۹/۲۰)

Relationship Environmental Values with Self-Esteem and Demographic Variables (Case Study: Kerman Payame-Noor University Students)

*Fatemeh Poorshahsavari¹, Mohammadreza Sarmadi²

1. Assistant Professor, Faculty of Education and Psychology, Payame Noor University, Sirjan, Iran

2. Professor, Faculty of Education and Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran

(Received: 2018/03/18

Accepted: 2018/12/11)

Abstract:

Preservation of the environment and challenges in its path are one of the problems of international communities, including our country. Preservation or destruction of the environment is the field of human behaviors and actions. Human behavior is influenced by his values. The purpose of this study was to investigate the environmental values and their relationship with self-esteem and the demographic variables of students based on the Schwarz Value theory. The research method was descriptive-analytic, correlation type. Using a multi-stage stratified sampling, 487 students of Payame Noor University of Kerman were selected as the sample. The results of the research showed that environmental values were not the first priority of students. Also, there was a significant difference between environmental values based on gender and marital status and there was a significant positive correlation between environmental value orientation and self esteem.

Keywords: Environmental Values, Hierarchy of Values, Schwartz Values Theory, Self-Esteem.

چکیده:

حفظ محیط زیست و چالش های موجود در مسیر آن یکی از معضلات جامعه جهانی از جمله کشور ما به شمار می رود. حفظ و یا تخریب محیط زیست حوزه رفتار و عمل انسان است. رفتارهای انسان تحت تأثیر ارزش های او قرار دارند. هدف این پژوهش نیز بررسی میزان ارزش های محیط زیستی و ارتباط آنها با عزت نفس و متغیرهای جمعیت شناختی دانشجویان بر اساس نظریه ارزشی شوارتز بوده است. روش پژوهش توصیفی تحلیلی از نوع همبستگی بوده که با استفاده از روش نمونه گیری طبقه ای چندمرحله ای تعداد ۴۸۷ نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر کرمان به عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان داد که ارزش های محیط زیستی اولویت اول ارزشی دانشجویان نبوده است. همچنین در بین ارزش های محیط زیستی بر اساس جنسیت و وضعیت تأهل تفاوت معنی داری وجود داشته است و بین جهت گیری ارزشی محیط زیستی و عزت نفس همبستگی مثبت معنی دار وجود داشته است.

واژه های کلیدی: ارزش های محیط زیستی، سلسله مراتب ارزش ها،

نظریه ارزشی شوارتز، عزت نفس.

مقدمه

عزت‌نفس^۱ از احساس رضایت و ارزشمندی نسبت به خود و توانایی ارضای تمایلات و نیازهای فرد منتج می‌شود (Gentile et al., 2009). بیشترین مفاهیم مشترک در مورد عزت‌نفس آن را به‌عنوان نگرش مثبت یا منفی به خود تلقی می‌کنند. عزت‌نفس سازه مرکزی مورد مطالعه در شاخه‌های متعدد علم روانشناسی از جمله روانشناسی بالینی، رشد، شخصیت، مشاوره و اجتماعی را تشکیل داده و نقش عملکردهای روان‌شناختی آن نزدیک به یک قرن است که توسط صاحب‌نظران زیادی مورد مطالعه واقع شده است (Gardner & Stern, 2009).

عزت‌نفس در اکثر ابعاد روان‌شناختی تأثیر می‌گذارد و چنانچه نیاز به عزت‌نفس ارضاء نشود، نیازهای سطح بالاتری نظیر نیاز به آفریدن، پیشرفت و یا درک و شناسایی استعدادها بالاقوه، محدود می‌ماند. عزت‌نفس فاکتور اصلی است که کیفیت زندگی و سلامت فرد و همچنین شادکامی را به‌طور زیادی تحت تأثیر قرار می‌دهد (Huurre & Aro, 2000). عزت‌نفس نقش میانجی بین قابلیت‌های عاطفی والدین و رفتار خشونت‌آمیز آنها را در خانواده ایفا می‌کند (Kunday et al., 2011). بین عزت‌نفس و رفتارهای ناسازگارانه و آسیب‌زننده مانند تجاوز، رفتار غیرانسانی و بزهکاری همبستگی منفی معناداری گزارش شده است (Augestad, 2017). گزارش شده که عزت‌نفس با خودکارآمدی، ثبات احساسی، رضایت شغلی رابطه مثبت دارد (Baumeister, 2003).

بیشتر صاحب‌نظران داشتن عزت‌نفس را به‌عنوان عامل مؤثر و اساسی در سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی افراد می‌دانند (Johnson & Whisman, 2013). بین عزت‌نفس و رفتارهای حمایت از محیط‌زیست همبستگی مثبت معنی‌داری وجود دارد (Schwartz & Bilsky, 1990, Lindenberg & Steg, 2007, ola & bobola, 2012). نوع برخورد با محیط‌زیست تا حد زیادی به چگونگی درک فرد از خود بستگی دارد. این که افراد تا چه میزان برای محیط‌زیست ارزش قائل هستند تعیین‌کننده این است که نقش و ارزش خود را چگونه می‌بینند (Sarvestani et al., 2007). همچنین گزارش شده است که بین عزت‌نفس و علائق زیست‌محیطی همبستگی مثبت وجود دارد (Haji abbasi, 2013). عزت‌نفس در گزارش اغلب پژوهش‌ها، همبستگی معنی‌داری با کلیه جنبه‌های مثبت روان‌شناختی و همبستگی منفی با کلیه جنبه‌های منفی

روان‌شناختی داشته است (Halder & Datta, 2012, Datta & Talukdar, 2016). افراد برخوردار از عزت‌نفس بالا معمولاً احساس خوبی نیز نسبت به زندگی دارند. آنها می‌توانند با اطمینان به خود و اطرافیان، با مشکلات و مسئولیت‌های زندگی مواجه شوند و از عهده آنها برآیند (Hadidi & Al Khateeb, 2013).

با توجه به مباحث ذکر شده، مطالعه در زمینه عزت‌نفس و کشف متغیرهای همبسته و تأثیرگذار بر آن مسأله مهمی است. عوامل زیادی بر شکل‌گیری عزت‌نفس اثر می‌گذارند. از جمله تجارب اولیه مراحل رشد، شیوه‌های فرزند پروری و سیستم تربیتی خانواده، تجارب محیط اجتماعی و گروه همسالان را می‌توان نام برد (Kirkpatrick, 2003). در این میان جهت‌گیری ارزشی جز عوامل مهم تأثیرگذار بر عزت‌نفس می‌باشد (Klaus Boehnke, 2016, Knafo-Noam & Schwartz Bilysky, 1987, 1990), William James, عزت‌نفس به لحاظ تاریخی با مطالعات (1890) آغاز شده و توسط یافته‌های پژوهشی جدید نیز از جمله (Rosenberg, 1989, Kaplan, 1987, Schwartz, 1987, Crocker & Gardner & Stern, 2009) تأیید شده است.

شوارتری جزء نظریه پردازانی است که در مورد ارزش‌ها به‌طور گسترده کار کرده است. بر اساس نظریه ارزشی شوارتری، ارزش‌ها ریشه بسیاری از نیازهای انسان می‌باشند. ارزش‌ها اکتسابی هستند و به‌صورت سلسله مراتبی در قالب یک نظام ارزشی سازمان‌دهی می‌شوند. این نظام اساس تصمیم‌گیری و عمل فرد را تشکیل می‌دهد (Schwartz, 1994, 1998, 2001). ارزش‌ها انواع مختلفی دارند. Schwartz (۱۹۹۸) دو جهت‌گیری ارزشی اصلی را طرح کرده است. این دو جهت‌گیری شامل بعد توجه به ماوراء خود^۲ در برابر پیشبرد اهداف شخصی^۳ و محافظه‌کاری^۴ در برابر تمایل به تغییر^۵ می‌شود.

در این نظریه، بعد توجه به ماوراء خود به‌عنوان ارزش‌های محیط‌زیستی معرفی شده است. این جهت‌گیری ارزشی خود از دو مقوله ارزشی خیرخواهی و جهان‌گرایی تشکیل می‌شود و نقش تعیین‌کننده در وقوع رفتارها حامی محیط‌زیست دارد (Schwartz & Bilsky, 1990, Lindenberg & Steg, 2007). بر اساس این نظریه، مدل ارتباط ارزش‌های

2. Self Transcendence
3. Self Enhancement
4. Conservation
5. Openness to Change

1. Self Esteem

شوارتز ارزش‌ها را به‌صورت مفاهیم یا باورهایی که مرتبط با رفتار یا حالت غائی مطلوب بوده و فراتر از موقعیت‌های خاص قرار گرفته و راهنمایی برای انتخاب و ارزیابی رفتار و حوادث می‌باشد و بر اساس اهمیت نسبی‌شان رتبه‌بندی شده‌اند تعریف کرده است. بر اساس این نظریه ارزش‌ها ریشه بسیاری از نیازهای انسان می‌باشند. ارزش‌ها اکتسابی هستند و به‌صورت سلسله مراتبی در قالب یک نظام ارزشی سازمان‌دهی می‌شوند. فرد این نظام را به‌عنوان طرح کلی برای تصمیم‌گیری و حل تعارض به کار می‌برد. ارزش‌ها در عین حال ملاک‌های رفتار نیز می‌باشند و به همین دلیل به‌عنوان پیش‌بینی کننده رفتارها به کار می‌روند (Schwartz, Bilysky, 1990). ارزش‌ها از طریق تأثیر خانواده، فرهنگ، محیط، اعتقادات مذهبی و قومی در قالب فرایند اجتماعی شدن شکل می‌گیرند (Biais, 2010). کسب ارزش‌ها یک فرایند تدریجی و تکاملی است که در طول زندگی اتفاق می‌افتد. شکل‌گیری و تحول ارزش‌ها از زمان کودکی شروع می‌شود ولی اهمیت ارزش‌ها در دوره جوانی به‌اندازه‌ای است که این دوران را دوره رغبت‌های ذهنی به ارزش‌ها نامیده‌اند (Schwartz, 2001).

ارزش‌ها در شکل اهداف، بیانگر سه نیازمندی جهانی نسبت به آنچه همه افراد و جوامع می‌بایستی نسبت به آنها پاسخ دهند، می‌باشد. این سه نیازمندی جهانی عبارتند از:

۱. نیازهای ارگانیک و بیولوژیکی ۲. نیاز به تعامل اجتماعی ۳. نیازهای مبتنی بر رفاه گروهی (شوارتز و بیلیسکی، ۱۹۸۷).
- ارزش‌ها به‌عنوان اهداف پاسخی را برای سه نیازمندی جهانی فوق فراهم می‌کند. همه افراد و جوامع می‌بایستی از عهده پاسخگویی به این نیازها برآیند.

در این نظریه ارزش‌ها همچون اهداف نگرسته می‌شوند، در این صورت اکتساب آنها در خدمت منافع فردی و یا گروهی می‌باشد. فرض بر این است که ارزش‌هایی که مبتنی بر منافع فردی هستند، در مقابل ارزش‌هایی قرار می‌گیرند که در خدمت منافع جمعی هستند. بر اساس نظریه ساختار چرخشی ارزش‌ها ابتدا از بررسی ۵۷ ارزش منفرد، ده نوع ارزش کلی‌تر با عنوان قدرت، موفقیت، لذت، چالش‌گری، استقلال، جهان‌گرایی، خیرخواهی، سنت‌گرایی، همنوایی و امنیت استخراج شدند. این ده نوع ارزشی در دو بعد کلی ساماندهی شده‌اند. بعد اول تمایل به تغییرات در مقابل محافظه‌کاری و بعد دوم را توجه به ماوراء خود در مقابل پیشبرد اهداف شخصی تشکیل می‌دهند. نوع‌های ارزشی ده‌گانه شوارتز تشکیل پیوستاری از ارزش‌های انگیزشی مرتبط با هم را می‌دهند که این خود باعث ساختار چرخشی

محیطزیستی و رفتارها با عنوان مدل فعال‌سازی فعالیت‌ها ارائه شده است.

پژوهش‌های متعددی در مورد ارتباط ارزش‌ها و رفتارهای حامی محیطزیست بر اساس این مدل (NAM) انجام شده است. در اکثریت این پژوهش‌ها همبستگی بین ارزش‌ها و رفتارهای حامی محیطزیست تأیید شده است. از جمله شولتز (۲۰۰۲)؛ نوردلاند و گارویل (۲۰۰۲) و شولتز (۲۰۰۵) گزارش کرده‌اند که بین ارزش‌های نوع‌دوستانه و اقدامات حمایت از محیطزیست همبستگی مثبت و معنادار موجود است. بر اساس این دیدگاه ارزش‌های محیطزیستی به‌عنوان متغیرهای فعال‌ساز رفتارهای حامی زیست در نظر گرفته می‌شوند.

با توجه به مباحث ذکر شده، مطالعه ارزش‌های محیطزیستی و ارتباط آن با عزت‌نفس اهمیت اساسی دارد. مطالعه این مسأله در کشور ما که مشکلات محیطزیستی زیادی دارد حائز اهمیت جدی است (Farokhian, et al, 2013). از سوی دیگر دانشجویان قشر آگاه و تأثیرگذار جامعه هستند. رفتارهای دانشجویان می‌تواند در بخش‌های زیادی از جامعه تأثیر بگذارد. دانشگاه پیام نور به دلیل گستردگی و پراکندگی زیاد مراکز و واحدهای آن دارای تعداد زیادی دانشجو است. به‌طوری‌که بزرگ‌ترین دانشگاه دولتی کشور به شمار می‌رود. لذا مطالعه ارزش‌های محیطزیستی در این جامعه و متغیرهای مرتبط با آن هم به دلایل وجود تعداد زیاد دانشجو و جوان بودن آنها، تأثیرگذاری و گستردگی آن، اهمیت کاربردی بالایی دارد. از همین رو دانشگاه پیام نور به‌عنوان جامعه مورد مطالعه در این پژوهش انتخاب شده است.

با توجه به مباحث نظری مطرح شده این پژوهش به دنبال بررسی این مسأله است که ارزش‌های محیطزیستی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور کرمان به چه میزان است و چه رابطه‌ای بین این ارزش‌ها و عزت‌نفس و همچنین متغیرهای جمعیت‌شناختی شامل جنس، سن، وضعیت تأهل، نوع رشته و میزان تحصیلات وجود دارد.

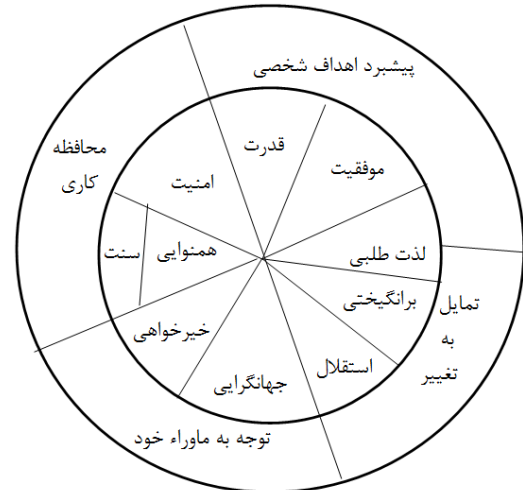
چهار چوب نظری

در دهه‌های اخیر Schwartz (1987) نظریه گسترده‌ای در باب محتوا و ساختار ارزش‌ها پیشنهاد کرده است. این نظریه ابتدا با داده‌هایی از ۷ کشور و بعداً در بین نمونه‌هایی از ۷۸ کشور بررسی شدند. نتیجه این پژوهش‌ها معرفی تئوری چرخشی ارزشی^۱ بود.

1. Schwartz Value Circle Theory

ارزش‌های توجه به ماوراء خود قرار دارد و از دو مقوله ارزشی موفقیت و پیشرفت تشکیل شده است. شوارتز بیان می‌کند که این دودسته ارزش‌ها بر اساس نیازهای متفاوتی بنا شده‌اند. بعد ارزشی توجه به ماوراء خود بر اساس تقدم منافع گروهی و نوع‌دوستانه قرار گرفته و در مقابل بعد پیشبرد اهداف شخصی بر اساس اولویت منافع فردی شکل گرفته است. نیاز به تعامل اجتماعی و نیازهای مبتنی بر رفاه گروهی بنیان شکل‌گیری ارزش‌های خیرخواهی و جهان‌گرایی هستند. این ارزش‌ها هر دو مرتبط با توجه بیشتر به دیگران و فراتر از منافع خود اندیشیدن می‌باشند. از همین رو این دسته از ارزش‌ها در خدمت منافع جمعی هستند. حفظ طبیعت و اولویت قائل شدن به محیط‌زیست جلوه مهمی از منافع گروهی و نوع‌دوستانه می‌باشند که در قالب این دسته از ارزش‌ها نمود پیدا می‌کنند (Schwartz & Bilysky, 1990). Schwartz (1998) جهان‌گرایی را فهم، قدردانی، تحمل، حمایت از رفاه همه افراد و طبیعت و خیرخواهی را حفظ و تقویت رفاه افرادی که فرد در تماس با آنهاست، تعریف کرده است. هم‌راستا با یافته‌های شوارتز (Grendstad & Wollebaek, 1998) طی دو پژوهش گسترده بیان کردند که رفتارهای زیست‌محیطی را می‌توان بر اساس دو جهت‌گیری ارزشی زیست‌محیطی و انسان‌دوستانه تبیین نمود. هرکدام از این دیدگاه‌ها دلایل توجیهی خود را برای ارتباط بین ارزش‌ها و رفتارهای زیست‌محیطی دارند. برای تبیین دلایل تأثیر هرکدام از این دو جهت‌گیری ارزشی یک رویکرد نظری را تبیین نموده‌اند که در آن دلایل حفظ محیط‌زیست از دو جنبه طبیعت‌گرایانه و انسان‌گرایانه تبیین شده است. در رویکرد طبیعت‌گرایانه اعتقاد بر این است که محیط‌زیست (بدون در نظر گرفتن تأثیرات آن در ابعاد مختلف زندگی بشر و نیاز انسان) به‌خودی‌خود یک ارزش منحصر به فرد است و این تنها دلیل برای حمایت از آن است و به همین دلیل باید محافظت شود. از سوی دیگر دیدگاه‌های انسان‌گرایانه دلایل حمایت از محیط‌زیست را اهمیت حیاتی آن برای زندگی و رفاه انسان به شمار می‌آورند. این دو جهت‌گیری با تبیین‌های متفاوت هر دو نگرش مثبتی نسبت به حفظ محیط‌زیست دارند، اما در حوزه‌های عملیاتی و برنامه‌ریزی با یکدیگر تفاوت پیدا می‌کنند. برای اندازه‌گیری میزان تأثیر هرکدام از ارزش‌های طبیعت‌گرایانه و انسان‌دوستانه در دو مطالعه گسترده تامپسون و بارتون (۱۹۹۴) گزارش کرده‌اند که ارزش‌های محیط‌زیستی در هر دو مطالعه همبستگی مثبت و معنادار با رفتارهای محیط‌زیستی داشته و ارزش‌های انسان‌دوستانه در یک مطالعه همبستگی مثبت و معنادار با رفتارهای

ارزش‌ها می‌شود. شکل شماره ۱ این ساختار را نشان می‌دهد. بعد توجه به ماوراء خود چهارچوب ارزش‌های محیط‌زیستی را تشکیل می‌دهد (Schwartz, 1998, 2001).

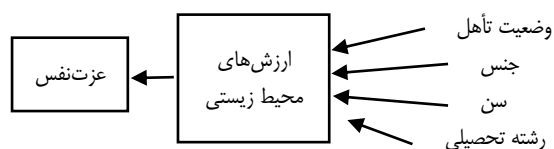

شکل ۱. ساختار چرخشی ارزش‌های شوارتز بر اساس ده مقوله و دو جهت‌گیری کلی ارزشی

این فرض منطقی به نظر می‌رسد که بین ارزش‌های عمومی و محیط‌زیستی رابطه وجود دارد. شوارتز بر اساس نظریه چرخشی ارزش‌ها، مدل فعال‌سازی هنجاری (NMA) را ارائه کرده است. این مدل رابطه بین جهت‌گیری ارزشی محیط‌زیستی و رفتارهای حامی محیط‌زیست را تبیین می‌کند (Schwartz, 1977). بر اساس این مدل فعال‌سازی رفتار محیط‌زیستی یک پیش‌نیاز اصلی دارد و این پیش‌نیاز، سیستم ارزشی فرد است. از همین رو سیستم ارزشی رفتارها را فعال می‌سازد یا برعکس آنها را خاموش نگه می‌دارد. هنگامی که فرد احساس کند شرایط محیطی، ارزش‌های او را تهدید می‌کنند این فعال‌سازی اتفاق می‌افتد. در این حالت فرد نسبت به مسائل محیط‌زیستی حساس شده، فعالانه آنها را دنبال می‌کند و هنگام تجربه یا احساس خطر و تهدید در این حوزه واکنش فعال نشان می‌دهد (Schultz & Zelezny, 1999, Oreg & Katz, et al, 2006, Groot & Steg, 2007). این تعهد از مجموعه ارزش‌های عمومی و محیط‌زیستی فرد ناشی می‌شود. سیستم ارزشی، احساس تعهد اخلاقی را ایجاد می‌کند. بر اساس این تعهد است که فرد از مسائل محیط‌زیستی آگاه شده و نسبت به آنها واکنش نشان می‌دهد. در نظریه ارزشی شوارتز، بعد توجه به ماوراء خود به‌عنوان ارزش‌های حامی محیط‌زیست تلقی می‌شوند. این بعد ارزشی خود از دو مقوله ارزشی خیرخواهی و جهان‌گرایی تشکیل می‌شود. بعد ارزشی پیشبرد اهداف شخصی در نقطه مقابل

عزت‌نفس به این نتیجه رسیدند که بین این متغیرها رابطه معنادار معکوس وجود دارد. به میزانی که عزت‌نفس کاهش پیدا می‌کند آسیب زدن به محیط‌زیست افزایش پیدا می‌کند. نتیجه مطالعه بر روی یک نمونه دانشجویان از ۲۵ کشور تأثیر تفاوت‌های جنسیتی و تحصیلی در ارزش‌ها را تأیید می‌کند (Schwartz, 1998, Schwartz, Rubel, 2005). (Haidt, 2012). (دلخوش، ۲۰۰۷) در پژوهشی که به بررسی ارزش‌های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی پرداخته گزارش کرده است که ارزش‌های پیشرفت و استقلال جزء اولویت اول دانشجویان بوده است. این دو مقوله ارزشی بعد ارزشی پیشبرد اهداف شخصی را که مبتنی بر اولویت‌های فردی می‌باشند تشکیل می‌دهند. پیدایش و کوچکی (۲۰۱۵) در پژوهشی با هدف بررسی رابطه بین سلسله‌مراتب ارزش‌ها با هویت اجتماعی در مطالعه‌ای بر روی ۴۰۰ نفر در دانش‌آموزان دختر و پسر دوره متوسطه شهر خرم‌آباد در نتایج خود گزارش کرده‌اند که بین ارزش‌های فردی و هویت اجتماعی همبستگی مثبت معنادار وجود داشته است.

همان‌گونه که مشاهده می‌شود بررسی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که یافته‌ها چندان با یکدیگر همخوان نیستند و همچنین پژوهش مشخصی در مورد این مسأله در کشور انجام نشده است. لذا انجام پژوهش حاضر برای پر کردن این خلأ پژوهشی ضرورت داشته است. بر اساس مبانی نظری و پیشینه پژوهش مدل مفهومی پژوهش طرح شده است. بر اساس این مدل ارزش‌های محیط‌زیستی به‌عنوان متغیر مستقل (پیش‌بین) و عزت‌نفس به‌عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شده است. همچنین متغیرهای جمعیت شناختی با ارزش‌های محیط‌زیستی رابطه داشته‌اند. این مدل مفهومی در شکل شماره ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲. مدل مفهومی پژوهش

با توجه به مبانی نظری مطرح‌شده در این پژوهش سؤالات زیر مطرح‌شده‌اند:

۱. آیا بین ارزش‌های محیط‌زیستی و ارزش‌های پیشبرد اهداف شخصی در بین دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

محیط‌زیستی داشته اما در مطالعه دوم رابطه معنی‌داری مشاهده نشده است. از همین رو آنها بر این باور هستند که تلفیق این دودسته ارزش پیش‌بینی کننده قوی‌تری از رفتارهای حامی محیط‌زیست نسبت به در نظر گرفتن آنها به صورت فاکتورهای جداگانه می‌باشد (Thompson & Barton, 1994).

بررسی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که پیرامون مسأله مورد مطالعه پژوهش خاصی در داخل کشور انجام نشده است. از همین رو پژوهش‌های نزدیک‌تر به مسأله پژوهش بررسی شده‌اند؛ اما در خارج از کشور تحقیقات مشابه انجام شده است. در پژوهشی (Nordlund & Garvill, 2002) که بر روی یک نمونه سوئدی متشکل از ۱۴۰۰ نفر انجام گرفت، محققین مدلی را بررسی کردند که در آن ارزش‌های محیط‌زیستی بر روی عزت‌نفس و رفتارهای حفاظت از محیط‌زیست تأثیرگذار بوده و رفتارهای شخصی این رابطه را تعدیل کرده است. همچنین در میزان ارزش‌های محیط‌زیستی بر اساس جنسیت تفاوت وجود داشته است و میانگین ارزش‌های محیط‌زیستی به‌طور معنی‌داری در میان دختران بیشتر از پسران بوده است. Schwarz & Bilisky (1990) از مطالعه بر روی یک گروه متشکل از دانشجویان رابطه جهت‌گیری ارزشی و عزت‌نفس را بررسی کردند. نتایج نشان داده است که بین جهت‌گیری ارزشی محیط‌زیستی و عزت‌نفس همبستگی منفی و بین ارزش‌های فردگرایانه با عزت‌نفس همبستگی مثبت وجود داشته است. همچنین میانگین ارزش‌های محیط‌زیستی در بین دختران بیشتر از پسران بوده است. بر اساس نتایج یک پژوهش منتشرشده توسط بنیاد اخلاقی در امریکا گزارش شده است که بین ارزش‌های اخلاقی و رفتارهای حمایت از محیط‌زیست همبستگی مثبت وجود داشته است. همچنین عزت‌نفس بالا وقوع این رفتارها را افزایش داده است. در یک پژوهش ارتباط ارزش‌های شخصی با عزت‌نفس در ۱۴ نمونه به تعداد ۳۶۱۲ نفر از دانش‌آموزان، دانشجویان و بزرگسالان از کشورهای فنلاند، روسیه، سوئیس، ایتالیا و استونی رابطه بین ارزش‌ها و عزت‌نفس بررسی شده است. نتایج این پژوهش نشان داده است که بین ارزش‌های قدرت و پیشرفت و استقلال، چالش‌گری با عزت‌نفس همبستگی مثبت و معنی‌دار وجود داشته است (Lonnqvist et al., 2009). در مطالعه‌ای اول و بوبولا^۱ (۲۰۱۲) بر روی ۱۱۶ نفر از کارکنان صنعت نفت در نیجریه برای بررسی رابطه بین رفتارهای آسیب‌زننده آسیب به محیط‌زیست و

خاص قرار گرفته و راهنمایی برای انتخاب و ارزیابی رفتار و حوادث می‌باشند (Schwartz, 1987). سلسله‌مراتب ارزشی ارزش‌ها در دو بعد اصلی که جهت‌گیری کلی ارزشی و رویکرد فرد به زندگی را نشان می‌دهند، طبقه‌بندی می‌شوند. بعد اول شامل محافظه‌کاری در برابر تمایل به تغییر و بعد دوم توجه به ماوراء خود در مقابل پیشبرد اهداف شخصی می‌باشد. بعد توجه به ماوراء خود نشانگر ارزش‌های محیط‌زیستی است (Schwartz, 1987). عزت‌نفس به معنای احساس رضایت و ارزشمندی نسبت به خود است (Rozenberg, 1989).

ابزار اندازه‌گیری

۱. زمینه یاب ارزشی شوارتز

برای اندازه‌گیری ارزش‌های محیط‌زیستی از زمینه یاب ارزشی شوارتز استفاده شده است. این زمینه یاب به نام فهرست ارزشی شوارتز که بعدها زمینه یاب ارزشی شوارتز نامیده شد تدوین شده است (Schwartz, 1987). این فهرست دارای ۵۷ ماده ارزشی منفرد است که برای توصیف ده سازه ارزشی متمایز (شامل: قدرت، پیشرفت، لذت‌جویی، چالش‌گری، استقلال، جهان‌شمولی، خیرخواهی، سنت‌گرایی، هم‌نوایی، امنیت) و دو جهت‌گیری کلی ارزشی شامل محافظه‌کاری در برابر تمایل به تغییر و بعد دوم توجه به ماوراء خود در مقابل پیشبرد اهداف شخصی به کار می‌رود.

در این پژوهش از بعد توجه به ماوراء خود در مقابل پیشبرد اهداف شخصی به‌عنوان ارزش‌های محیط‌زیستی استفاده شده است. محدودیت زمانی برای پاسخ به پرسشنامه وجود ندارد و می‌تواند به‌صورت فردی و گروهی اجرا شود. در این پرسشنامه تکلیف آزمودنی این است که درجه‌امیتی را که هر ارزش به‌منزله یک اصل راهنما در زندگی برای او دارد در یک مقیاس نه درجه‌ای درجه‌بندی کند. اعتبار این زمینه یاب در دامنه وسیعی از فرهنگ‌ها و در نمونه‌های مختلف فرهنگی و جغرافیایی به تایید رسیده است (Schwartz & Bilysky, 1990, Schwartz & Rubel, 2009). اعتبار آن دریافته‌های پژوهشی در یک نمونه ایرانی شامل یک‌صد و بیست دانشجوی دختر و پسر از طریق باز آزمون به فاصله دو هفته نیز مورد تایید قرار گرفته است (Delkhamoush, 2007). در پژوهش حاضر نیز با استفاده از آلفای کرونباخ اعتبار کلی پرسشنامه ۰/۸۲ محاسبه گردید که در سطح بالا و قابل قبول بوده است.

۲. آیا بین سن دانشجویان و ارزش‌های محیط‌زیستی آنها رابطه‌ای وجود دارد؟

۳. آیا بین ارزش‌های محیط‌زیستی بر اساس متغیرهای دموگرافیک (جنس، وضعیت تأهل و رشته‌های تحصیلی) تفاوتی وجود دارد؟

۴. آیا بین ارزش‌های محیط‌زیستی و عزت‌نفس رابطه‌ای وجود دارد؟

۵. ارزش‌های محیط‌زیستی چه میزان از واریانس عزت‌نفس را پیش‌بینی می‌کنند؟

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق پیمایش از نوع توصیفی^۰ تبیینی است و به لحاظ زمان مطالعه مقطعی است. داده‌ها از طریق پرسشنامه جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل شده‌اند. جامعه‌ی تحقیق را کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر کرمان به تعداد ۵۲۰۰ نفر که در رشته‌های مختلف علوم انسانی و علوم پایه تحصیل می‌کرده‌اند، تشکیل داده‌اند. با توجه به اهداف تحقیق و نظر به این که جامعه مورد مطالعه همگن نبوده و شامل طبقاتی بوده است. از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای برای انتخاب نمونه مورد مطالعه استفاده شده است. این طبقات شامل رشته‌های تحصیلی (دوطبقه علوم انسانی و علوم پایه) رشته‌های تحصیلی (شامل طبقات کارشناسی و کارشناسی ارشد) و جنسیت (شامل طبقات دختر و پسر) شده است. بعد از مشخص کردن این طبقات و آمار آنها در درون هر کدام از این طبقات نمونه‌گیری تصادفی در درون هر طبقه به صورتی انجام شده که تعداد افراد در درون هر طبقه متناسب با تعداد آن در جامعه اصلی باشند و نمونه نهائی را تشکیل دهند. فرمول کوکران مبنای انتخاب تعداد کل نمونه قرار گرفت. به‌منظور تعیین حجم نمونه با در نظر گرفتن سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای نمونه‌گیری قابل قبول ۵٪ و پارامتر خصوصیت مورد انتظار ۵۰ به ۵۰ تعداد ۳۵۷ نفر محاسبه گردید؛ اما برای افزایش دقت نمونه‌گیری تعداد ۴۸۷ نفر به‌عنوان نمونه مورد مطالعه انتخاب شدند. طبیعتاً با افزایش حجم نمونه، خطای نمونه‌گیری کاهش پیدا می‌کند.

تعریف نظری متغیرها

در این پژوهش دو متغیر ارزش‌های محیط‌زیستی و عزت‌نفس مورد بررسی قرار گرفته‌اند. ارزش‌ها مفاهیم یا باورهایی هستند که مرتبط با رفتار یا حالت غائی مطلوب بوده و فراتر از موقعیت‌های

۷/۱۴۹۰ بوده است. ارزش پیشرفت دارای میانگین ۳۷/۰۸۱۱ و انحراف استاندارد ۱۴/۴۶۹۸ است. ارزش قدرت دارای میانگین ۲۹/۸۸۲ و انحراف استاندارد ۸/۳۲۰ است. جهت گیری ارزشی پیشبرد اهداف شخصی دارای میانگین ۶۴/۶۶ و انحراف استاندارد ۲۰/۹۹ است و بعد ارزش های زیست محیطی دارای میانگین ۵۸/۹۳ و انحراف استاندارد ۱۷/۶۴ بوده است. همچنین نتایج نشان می دهند که عزت نفس دارای میانگین ۲۴/۹۰ و انحراف استاندارد ۲/۲۷ بوده است.

برای تصمیم در مورد استفاده از نوع آزمون ابتدا با استفاده از آزمون کلموگراف- اسمیرنوف آزمون نرمالیته انجام شد. نتایج حاصل در جدول شماره دو نشان داده شده اند.

جدول ۲. آزمون نرمالیته متغیرها

نوع ارزش	میانگین	انحراف استاندارد	اختلاف مطلق	سطح معنی داری
جهانگرایی	۲۳/۹۸	۸/۲۵۳	۰/۰۹۸	۰/۰۹۷
خیرخواهی	۱۹/۵۷	۷/۱۴۹	۰/۱۴۹	۰/۱۴۹
پیشرفت	۳۷/۰۴	۱۴/۴۶	۰/۱۴۰	۰/۱۴۰
قدرت	۲۹/۵۵	۸/۳۲۰	۰/۰۸۷	۰/۰۸۷
پیشبرد اهداف شخصی	۲۹/۸۰	۸/۱۶۰	۰/۱۱۶	۰/۰۸۳
محیط زیستی	۱۱/۱۳	۰/۰۸۳	۰/۰۵۷	۰/۱۰۸

با توجه به مقادیر حاصل از آماره اسمیرنوف- کلموگراف و مقادیر معنی داری محاسبه شده توزیع مورد انتظار با توزیع مشاهده شده برای تمام متغیرها تفاوت معنی داری ندارد ($p > 0.05$). پس توزیع متغیرهای مورد مطالعه نرمال هستند و در نتیجه برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون های پارامتریک بایستی استفاده شود.

برای مقایسه میانگین های دو جهت گیری ارزشی از آزمون تی برای گروه های همبسته استفاده شد. نتایج در جدول شماره ۳ نشان داده شده اند.

جدول ۳. مقایسه میانگین دو جهت گیری ارزشی

نوع ارزش	میانگین	انحراف استاندارد	t	p
پیشبرد اهداف شخصی	۶۷/۰۵	۲۱/۱۶	۳/۷۷	۰/۰۰۱
محیط زیستی	۵۸/۹۹	۱۷/۶۸		

با توجه به میزان تی محاسبه شده ($t = 3/77$ و $df = 473$) و $p < 0.05$ بین دو جهت گیری ارزشی، شامل ارزش های محیط زیستی و پیشبرد هدف های شخصی تفاوت معنی داری وجود دارد. میانگین جهت گیری ارزشی پیشبرد اهداف شخصی

۲. پرسشنامه عزت نفس روزنبرگ

از مقیاس عزت نفس روزنبرگ برای اندازه گیری میزان عزت نفس استفاده شده است. این مقیاس برای اندازه گیری عزت نفس توسط روزنبرگ ساخته شده و جزء پرکاربردترین ابزار اندازه گیری عزت نفس می باشد. این مقیاس دارای ده ماده خودگزارش دهی است. فرد احساسات و ارزیابی کلی خود را نسبت به گوینده ها در یک مقیاس چهارگزینه ای لیکرت (از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) بیان می کند. هرکدام از این گزینه ها از یک تا ۴ نمره گذاری می شوند. کمترین نمره در این مقیاس ۱۰ و بیشترین نمره ۴۰ می باشد. هر چه نمره بالاتر باشد نشان دهنده عزت نفس بیشتر است. در مطالعه اولیه روایی درونی این مقیاس از ۵۹٪ تا ۷۲٪ گزارش شده و در سطح ۰/۰۱ معنی دار می باشد (Rozenberg, 1989). در پژوهش حاضر نیز با استفاده محاسبه آلفای کرونباخ روایی کلی ۷۴٪ به دست آمد که در سطح مناسب و قابل قبول بوده است.

یافته های پژوهش

بر اساس نتایج به دست آمده مشخص شد که ۷۸/۶ درصد از نمونه در رده سنی ۱۸-۲۲ سال و ۱۸ درصد در رده سنی ۲۷-۳۳ سال و ۳۴ درصد آنها در رده سنی ۳۲-۳۸ سال قرار داشته اند. ۵۳ درصد آنها را دختران و ۴۷ درصد را پسران تشکیل داده اند. ۸۵ درصد از اعضاء نمونه مجرد و ۱۵ درصد آنها متأهل بوده اند. ۵۴/۵ درصد نمونه در رشته علوم انسانی و ۴۵/۵ درصد آنها در رشته های علوم پایه تحصیل می کرده اند. ۷۲/۵٪ آنها در مقطع کارشناسی و ۲۷/۵٪ در مقطع کارشناسی ارشد تحصیل می کرده اند. اطلاعات توصیفی متغیرهای جهت گیری ارزشی و عزت نفس در جدول شماره یک نشان داده شده اند.

جدول ۱. اطلاعات توصیفی متغیرها

نوع ارزش	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	میانگین	انحراف استاندارد
جهانگرایی	۲	۱۱	۳۹/۳۲۹۱	۱۱/۶۷۳۳
خیرخواهی	۱	۲۷	۱۹/۶۰۵	۷/۱۴۹۰
پیشرفت	۱	۱۴	۳۷/۰۸۱۱	۱۴/۴۶۹۸
قدرت	۷	۴۵	۲۹/۸۸۲	۸/۳۲۰
اهداف شخصی	۷	۱۸	۶۶/۶۴	۲۰/۹۹
محیط زیستی	۲	۱۳	۵۸/۹۳	۱۷/۶۴

نتایج حاصل نشان می دهد که ارزش جهانگرایی دارای میانگین ۳۹/۳۲۹۱ و انحراف استاندارد ۱۱/۶۷۳۳ است. ارزش خیرخواهی دارای میانگین ۱۹/۶۰۵ و انحراف استاندارد

جدول ۶. تحلیل رگرسیون ارزش‌های محیط‌زیستی با عزت‌نفس

متغیر	B	β	T
ارزش‌های محیط‌زیستی	.۳۹۵	۱/۰۸	۳/۳۹۳
عزت‌نفس	.۱۱۷	.۱۸۶	۴/۳۲

r	r ²	df	f	Sig
.۳۲	۱۰/۲۴	۲,۴۶۳	۱۴/۱۹۵	.۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

حفظ محیط‌زیست یکی از چالش‌های بزرگ پیش روی جامعه جهانی و همچنین کشور ما می‌باشد. گسترش برنامه‌های توسعه همراه با مسائل محیط‌زیستی همراه می‌باشند. با رشد شهرها متعاقب آن مسائل زیست‌محیطی گسترده‌تر می‌شوند. از این رو تلاش برای حمایت از محیط‌زیست و پیشگیری از تخریب آن مسأله مهمی است. هدف این پژوهش نیز بررسی میزان ارزش‌های محیط‌زیستی در بین دانشجویان و همچنین ارتباط آن با عزت‌نفس بود. نتایج نشان داده‌اند که میزان ارزش‌های محیط‌زیستی نسبت به ارزش‌های فردگرایانه در بین دانشجویان کمتر هستند. ارزش‌های پیشبرد اهداف شخصی به‌عنوان ارزش‌های فردگرایانه اولویت بالاتری نسبت به ارزش‌های زیست‌محیطی به خود اختصاص داده‌اند. ارزش‌های پیشبرد اهداف شخصی، شامل مقوله‌های ارزشی پیشرفت و موفقیت می‌شوند. این جهت‌گیری ارزشی مبتنی بر اولویت قائل شدن برای اهداف فردی نسبت به اهداف جمعی و زیست‌محیطی می‌باشد. انتظار می‌رود که در بین دانشجویان به‌عنوان قشر آگاه جامعه ارزش‌های محیط‌زیستی اولویت بالایی داشته باشند. با توجه به روانشناسی جوانان که هویت‌یابی و پذیرش نقش‌های اجتماعی و خانوادگی برای جوانان وظیفه اصلی رشدی آنها را تشکیل می‌دهد این نتایج قابل تبیین هستند. جوانان در مرحله سنی قرار دارند که ساختن زندگی آینده موضوع مهمی برای آنها به شمار می‌رود. سنگینی دروس دانشگاهی و تلاش برای اتمام تحصیلات، لزوم طرح‌ریزی آینده شغلی و کسب استقلال اقتصادی و همچنین برنامه‌ریزی برای ازدواج و تشکیل خانواده شرایطی را برای جوانان رقم می‌زند که مقوله‌های ارزشی فردگرایانه اولویت بیشتری برای آنها ایجاد می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش‌های دلخوش (۲۰۰۷) هماهنگ می‌باشد. ایشان در نتیجه پژوهشی که به بررسی ارزش‌های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی پرداخته گزارش کرده است که ارزش‌های پیشرفت و استقلال جزء اولویت اول دانشجویان بود. این دو مقوله

به‌طور معناداری بیشتر از ارزش‌های زیست‌محیطی بوده است. برای بررسی تفاوت در میانگین جهت‌گیری ارزشی محیط‌زیستی بر اساس متغیرهای دموگرافیک از آزمون تی مستقل استفاده شده است. نتایج حاصل در جدول‌های شماره ۴ و ۵ نشان داده شده‌اند. با توجه به میزان تی محاسبه شده (۳/۰۷) و $t = ۴۶۸$ و $df = ۴۶۸$ و $p < .۰۰۵$ بین دختران و پسران در جهت‌گیری ارزشی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. میانگین جهت‌گیری ارزش‌های محیط‌زیستی در بین دختران بیشتر بوده است.

جدول ۴. مقایسه میانگین جهت‌گیری ارزشی بر اساس جنسیت

ارزش	میانگین	انحراف استاندارد	t	P
محیط دختر	۶۰/۹۵	۱۷/۱۶	۳/۰۷	.۰۳۸
زیستی پسر	۵۷/۱۲	۱۸/۰۳		

جدول ۵. مقایسه میانگین دو جهت‌گیری ارزشی بر اساس وضعیت تأهل

ارزش	میانگین	انحراف استاندارد	t	P
محیط مجرد	۶۰/۰۵	۱۶/۹۵	۳/۱۸	.۰۳۰
زیستی متأهل	۵۳/۲۷	۲۱/۶۱		

با توجه به میزان تی محاسبه شده ($t = ۳/۱۸$ و $df = ۴۶۸$) و $p < .۰۰۵$ بین افراد مجرد و متأهل در جهت‌گیری ارزشی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. میانگین جهت‌گیری ارزش‌های محیط‌زیستی در بین افراد مجرد بیشتر بود. است.

وجود تفاوت جهت‌گیری ارزشی در بین رشته‌های تحصیلی علوم انسانی و علوم پایه و همچنین سنین مختلف بررسی شد، اما نتایج نشان دادند که در بین جهت‌گیری ارزشی دانشجویان بر اساس این متغیرها تفاوت معنی‌داری وجود نداشته است.

تحلیل استنباطی داده‌ها

برای تعیین میزان تأثیر جهت‌گیری ارزشی محیط‌زیستی در میزان عزت‌نفس از تحلیل رگرسیون چند متغیری استفاده شد. نتایج حاصل در جدول شماره ۶ نشان داده شده‌اند. نتایج ارائه شده در جدول نشان می‌دهند که با استفاده از روش (Enter) مدل معنی‌داری به دست آمده است ($p < .۰۵$). $f = ۱۴/۱۹۵$ و $f < ۲$ ، بین جهت‌گیری ارزشی محیط‌زیستی و عزت‌نفس همبستگی مثبت معنادار وجود دارد و بر اساس مجذور آر محاسبه شده این مدل ۱۰/۲۴٪ از واریانس متغیر ملاک را پیش‌بینی می‌کند.

ارزش‌ها مبتنی بر توجه به خواسته‌ها و منافع دیگران و حفظ محیط‌زیست به‌عنوان نیازمندی همه انسان‌ها است. این ریخت‌های ارزشی نشانه‌ای از احساس ارزشمندی بوده و نشان می‌دهند که فرد از یک احساس درونی مثبت برخوردار است. این احساس منجر به عزت‌نفس بالا می‌شود. در نتیجه با حضور این ریخت‌های ارزشی همبستگی مثبت با عزت‌نفس مشاهده می‌شود. این یافته با نظریه انگیزشی مازلو قابل تبیین است. ارزش‌های تعلق به گروه، جزء نیازهای روانی و سطح بالا می‌باشند. به میزانی که فرد در سلسله‌مراتب نیازها، از نیازهای فردی بالاتر می‌رود احساس حرمت و ارزش بیشتری می‌کند. از این‌رو همبستگی مثبت بین ارزش‌های محیط‌زیستی و عزت‌نفس قابل تبیین است. این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های گروت (۲۰۰۸)، گاردنر و استرن (۱۹۹۶)، هماهنگ می‌باشند، اما با یافته‌های پژوهش شوارتز و بیلیسکی (۱۹۹۰) همخوان نمی‌باشند. در پژوهش‌های ذکر شده بین ارزش‌های ماوراء خود و عزت‌نفس همبستگی مثبت گزارش نشده است.

بر اساس یافته‌های پژوهش، ارزش‌های محیط‌زیستی اولویت اول در بین دانشجویان به شمار نمی‌روند. از سویی با توجه به اهمیت حفاظت از محیط‌زیست و نقش ارزش‌های محیط‌زیستی در این زمینه، پیشنهاد می‌گردد که ضمن توجه به این مهم برنامه‌های ترغیبی و آگاه‌سازی اهمیت ارزش‌های محیط‌زیستی از طریق بخش‌های دانشجویی و مشاوره‌ای در دستور کار قرار گیرد. برگزاری کارگاه‌های آموزشی و همایش‌ها با موضوع ارزش‌های محیط‌زیستی ابزارهای مناسبی برای بهبود این شرایط و اولویت‌بخشی به ارزش‌های محیط‌زیستی به شمار می‌روند.

یافته مهم دیگر پژوهش حاکی از این است که ارزش‌های محیط‌زیستی بیشترین میزان را در بین دختران و افراد مجرد داشته است. لذا این دو گروه به‌عنوان گروه هدف مناسب جهت الگوسازی برای سایر قشرهای دانشجویی بایستی موردتوجه قرار گیرند. همچنین این دو گروه می‌توانند هسته اصلی تشکل‌ها و گروه‌های حامی محیط‌زیست را ایجاد کنند و نقش ترغیب‌گرایانه برای سایر دانشجویان ایفا کنند. بر اساس یافته دیگر پژوهش بین ارزش‌های حامی محیط‌زیست و عزت‌نفس همبستگی مثبت و معنی‌دار وجود دارد. گسترش و تعمیق ارزش‌های حامی محیط‌زیست علاوه بر نقش اساسی در حفاظت از محیط‌زیست به افزایش عزت‌نفس نیز منجر می‌شود. برخورداری از عزت‌نفس بالا تأثیرات مثبت و سازنده‌ای در ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی بر جای می‌گذارد.

ارزشی بعد ارزشی پیشبرد اهداف شخصی را که مبتنی بر اولویت‌های فردی می‌باشند تشکیل می‌دهند. نتایج حاصل همچنین با نتایج یافته‌های نوردلند و گارویل (۲۰۰۲) نیز همخوان می‌باشند. نتایج دیگر پژوهش نشان می‌دهند که در میزان ارزش‌های محیط‌زیستی بر اساس جنسیت تفاوت وجود دارد. ارزش‌های محیط‌زیستی به‌طور معنی‌داری در میان دختران بیشتر از پسران بوده است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش شوارتز و روبل (۲۰۰۹)، گروت و استیج (۲۰۰۷)، شولتز و همکاران (۲۰۰۵) هماهنگ می‌باشند. مشاهده تفاوت‌های جنسیتی در ارزش‌های محیط‌زیستی با نظریه‌های جنسیتی قابل تبیین است. جنسیت مفهومی فراتر از جنس بوده و منعکس‌کننده تأثیرات اجتماعی و فرهنگی جامعه و تبعات اجتماعی ناشی از زن یا مرد بودن است. هنگامی که صحبت از تفاوت‌های جنسیتی می‌کنیم منظورمان همین ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی است. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهند که جنسیت در متغیرهای زیادی از جمله جهت‌گیری ارزشی تأثیر می‌گذارد. بر اساس این نظریه، یادگیری نقش‌ها، علت تفاوت‌های جنسیتی در ارزش‌ها می‌باشند. به این معنی که دختران و پسران بر اساس کلیشه‌های رایج در محیط رفتارها و ارزش‌های وابسته به آنها را می‌آموزند. این رفتارها و ارزش‌ها در دختران و پسران متفاوت می‌باشند. دختران بیشتر نقش‌های حمایت‌گری و نوع‌دوستی را می‌آموزند و در نتیجه در دختران و پسران باورها و انتظارات متفاوتی شکل می‌گیرد. همچنین در مورد تفاوت ارزش‌های زیست‌محیطی در بین افراد مجرد و متأهل نیز یافته‌ها نشان می‌دهند که بین ارزش‌های افراد مجرد و متأهل تفاوت معنی‌داری وجود دارد و میزان ارزش‌های محیط‌زیستی در بین افراد مجرد بیشتر بوده است. این یافته با توجه به شرایط متفاوت افراد متأهل و مجرد قابل تبیین است. به نظر می‌رسد که تغییر نقش افراد متأهل و پذیرش مسئولیت‌های بیشتر خانوادگی و احتمالاً شغلی اولویت توجه آنها را به ارزش‌های فردی معطوف کرده است. در مورد سؤال دیگر پژوهش مبنی بر ارتباط بین ارزش‌های محیط‌زیستی و عزت‌نفس نتایج نشان می‌دهند که بین ارزش‌های زیست‌محیطی و عزت‌نفس همبستگی مثبت و معنی‌دار وجود دارد. هر دودسته ارزش‌های محیط‌زیستی و پیشبرد اهداف شخصی با عزت‌نفس همبستگی مثبت و معنی‌دار داشته‌اند. ارزش‌های محیط‌زیستی بیش از ۱۰ درصد از تغییرات عزت‌نفس را پیش‌بینی کرده‌اند. با توجه به اینکه ارزش‌های محیط‌زیستی (توجه به ماوراء خود) از مقوله‌های ارزشی جهان‌گرایی و خیرخواهی تشکیل می‌شود. این

References

- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1974). "Factors influencing intentions and the intention-behavior relation". *Journal of Human Relations*, 27(1), 1° 15.
- Ajzen, I. (2005). "Attitudes, personality and behavior". *Berkshire, England: Open University Press*. Second Edition.
- Augestad, L. B. (2017). "Self-concept and self-esteem among children and young adults with visual impairment". *Asystematic review Cogent Psychology*, 4, 1319652.
- Batamur, T. (2002). "Political Sociology". Translated by Akbari hariri. M. *Tehran: Ney publication... [In Persian]*.
- Baumeister, R. F. Campbell, J. D. Krueger, J. I. & Vohs, K. D. (2003). "Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles". *Psychological science in the public interest*, 4(1), 1-44.
- Berkowitz, L (1977). "Advances in experimental socialPsychology". *New York, Academic Press*, 221° 279.
- Crocker, J. & Wolfe, C. T. (2001). "Contingencies of self °worth". *Psychological Review*, 108(3), 593-623.
- Daniel, E. & Boehnke, K. Knafo-Noam, A. (2016). "Value-differentiation and self-esteem among majority and immigrant youth". *Journal of Moral Education*, 45(3). 338- 353.
- Datta, P. & Talukdar, J. (2016). "The impact of vision impairment on students self-concept". *International Journal of Inclusive Education*, 20, 659° 672.
- Delkhamosh, M. (2007). "Hierarchy of values among Iranian Students". *Journal of Iranian psychologists*. 18(3), 99-118. [In Persian].
- development. 2(1), 31-38. [In Persian]
- Ganji, H. Hasanzadeh, R. (2000)." Social psychology on the education". *Tehran: sokhan publication*. [In Persian].
- Gardner, G. T. & Stern, P. (2009). "The Short List: The Most Effective Actions U.S. Households Can Take to Curb Climate". *Change, Science and policy for sustainable developement*. 50(5), 12-25.
- Gardner, G. T. & Stern, P. C. (1996). "Environmental problems and human behavior". *Needham Heights, MA, US: Allyn, Bacon publication*.
- Gatersleben, B. Murtagh, M. Abrahamse, W. (2014). "Values, identity and pro-environmental behavior". *Contemporary Social Science*, 9(4), 379° 392.
- Gentile, B. Grabe, S. Dolan-Pascoe, B. Twenge, J. M. Wells, B. E. & Maitino, A. (2009). "Gender differences in domain specific self-esteem: A meta-analysis". *Review of General Psychology*, 13 (2), 34° 45.
- Grendstad, G. & Wollebaek, D. (1998). "Greener still? An empirical examination of Eckersley s". *Journal of Ecocentric approach. Environment Behavior*, 30(23). 653-675.
- Groot, J. I. M. & Steg, L. (2007b). "Value orientations to explain environmental attitudes and beliefs: How to measure egoistic, altruistic and biospheric value orientations". *Journal_of_Cross-Cultural Psychology*, 38(3), 318-332.
- Groot, J. I. M. D. (2008). "Mean or green? Value orientations, morality and pro social behavior". *publication in University of Groningen/UMCG research database*.
- Hadidi, M. S. & Al Khateeb, J. M. (2013). "Loneliness among students with blindness and sighted students in Jordan: A brief report". *International Journal of Disability, Development and Education*, 60, 167° 172.
- Haidt, J. (2012). "The new synthesis in moral psychology". *Journal of psychology*

- Science*. Vol.316. 998-1002.
- Halder, S. & Datta, P. (2012). "Insight into self-concept of the adolescents who are visually impaired in India". *International Journal of Special Education*, 27, 86° 93.
- Hariri Akbri, M. (2006). "Management and development of civil society institutions". *Journal of Social Sciences*, 1(2), 41-45, [In Persian].
- Horwitz, W. A. (1996). "Developmental origins of environmental ethics, The life experiences of activists". *Ethics and Behavior*. 6(1), 29-54.
- Huurre, T. M. & Aro, H. M. (2000). "The psychosocial well-being of Finnish adolescents with visual impairments versus those with chronic conditions and those with no disabilities". *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 94, 625° 638.
- Jackson, T. (2009). "Prosperity without growth economics for a finite planet". *Paris: Lalova I – Fiche de lecture*
- Johnson, D. P. & Whisman, M. A. (2013). "Gender differences in rumination: A meta-analysis". *Journal of Personality and Individual Differences*, 55(4), 367° 374.
- Johnson, M. D. Galambos, N. L. Finn, C. Neyer, F. J. & Horne, R. M. (2017). "Pathways between self-esteem and depression in couples". *Developmental Psychology*". 53(4), 787-799.
- Kaplan, Howard, B. (1978). "Deviant behavior and self-enhancement in adolescence". *Journal of youth and Adolescence*. 7(3), 253° 277.
- Katz- Gerro, T. Greenspan, I. Handy, F. & Lee, H. Y. (2016). "The relationship between value types and environmental behavior in four countries: Universalism, benevolence, conformity, and biospheric values revisited". *Journal of Environmental Value*, 26(2), 223e249.
- Kirkpatrick, L. A. & shaver, P. R. (2003). "Attachment theory and religion: childhood attachments, religious beliefs, and conversion". *Journal of the scientific study of the religion*, 29 (3).325-334.
- Kollmuss, A. & Agyeman, J. (2002). "Mind the Gap: why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental Behavior". *Journal of Environmental Education Research*. 8(3). 239- 260.
- Lindenberg, S. & Steg, L. (2007). "Normative, gain and hedonic goal frames guiding environmental behavior", *Journal of Social Issues*, 63(1), 117–137.
- Marcoux, A. (2006). "Population change-natural resources environment linkages in central and South Asia". Retrieved from <http://www.fao.org>.
- Maslow, A. H. (1954). "Motivation and Personality". *New York: Harper. Third Edition*.
- Matthews, R. A. & Hammill, A. (2010). "Sustainable development and climate change". *Journal of International Affairs*. 85/(6), 1117-1128.
- Nordlund, A. M. & Garvill, J. (2002). "Value structures behind pro-environmental behavior". *Journal of Environment and Behavior*. 34 (6), 740-756.
- Olus ola, I. Akin bobola. (2012). "Environmental Worry as Correlate of Self-Esteem among Employed and Unemployed People in Oil Industry". *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 2(5), 167-172.
- Oreg, S. & Katz, Gerro, T. (2006). "Predicting Pro environmental Behavior Cross-Nationally". *Journal of Environment and Behavior*, 38(4), 462-483.
- Peydayesh, S. Kogani, P. (2015). "Relationship between self esteem, values and social identity". *International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences. Tehran, Institute of Managers of Idea Capital, Ilya. [In Persian]*.
- Rosenberg, M. (1989). "Conceiving the self". *New York, Harter publication*.
- Sabzehei, M. T. Gholipoor1, M. Adinevand. A. (2016). "Survey of the Relationship Between Environmental Awareness,

- Attitude and Pro-environmental Behavior of Female Students at Qom University". *Journal of environmental education & sustainable development*. 4(4), 5-16.
- Schultz, P. W. & Zelezny, L. (1999). "Values as predictors of environmental attitudes: evidence for consistency across 14 countries". *Journal of Environmental Psychology*. 19(3), 255° 265.
- Schultz, P. W. (2002). "Inclusion with nature: The psychology of human-nature relations". *New York: Springer*.
- Schultz, P. W. Gouveia, V. V. Cameron, L. D. Tankha, G. Schmuck, P. & Franek, M. (2005). "Values and their relationship to environmental concern and conservation behavior". *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 36(4), 457-475.
- Schwartz, S. H. & Bilysky, W. (1990). "Toward a theory of the universal content and structure of values: extensions and cross-cultural replications". *Journal of Personality and Social Psychology*. 58, 878° 891.
- Schwartz, S. H. & Rubel, T. (2009). "Cross-national variation in the size of sex differences in values: Effects of gender equality". *Journal of Personality and Social Psychology*. 97(1), 171° 187.
- Schwartz, S. H. (1977). "Normative influences on altruism". *Journal of Advances in Experimental Social Psychology*, 10, 221-279.
- Schwartz, S. H. (1994). "Universals in the content and structure of values~ theoretical advances and empirical tests in 20 countries". *Journal of Advances in Experimental Social Psychology*. 25(4), 1° 65.
- Schwartz, S. H. Lehmann, A. Burgess, S. & Harris, M. (2001). "Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement". *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 32(5), 519-542.
- Schwartz. S. H. (1998). "value priorities and gender". *social psychology quarterly*". 61 (5), 884° 899.
- Schwartz. S. H. (2001). "Value hierarchies and a *cross culturies* study: Taking a similarities perspective". *Journal of cross cultural psychology*. 32(3), 171° 187.
- Shaeri, A. (2014). *Mehr news agency*, Saturday, August 16, news kode: 2351016
- Stern, P. C. & Dietz, T. (1994). "The value basis of environmental concern". *Journal of Social Issues*. 50(3), 65° 84.
- Stern, P. C. (2000). "Toward a coherent theory of environmentally significant behavior". *Journal of Social Issues*. 56(3), 407° 424
- Thompson, S. C. Barton, M. A. (1994). "Eco-centric and anthropocentric attitudes". *Journal of Environmental Psychology*. 14, 149- 157.
- Uzzell, D. (2010). "Values and sustainable life styles". *Journal of Architectural Science.Review*. 53(1), 37- 50.